

Toril Strande Ødegårdstuen

Er det kjønnsforskjeller i hvilke friluftaktiviteter barn har mest lyst til å delta i?

Det er kjønnsforskjeller i det norske folks friluftsvaner. Mens mange menn jakter og fisker, drar på overnattingsturer og deltar i tøffe aktiviteter som elvepadling og klatring, begrenser kvinners deltagelse seg i stor grad til bærplukking, korte ski- og fotturer, soling og bading (Dølvik m.fl. 1988). En undersøkelse blant 5.-9. klassinger i Harstad, Steinkjer og Engerdal kan tyde på at kjønnsforskjellene viser seg tidlig. Jenter i denne aldersgruppen deltar mer enn gutter i ridning, bær- og sopplukking, bading og soling. Gutter dominerer jakt og fiske, teltturer, slalåm og båtturer. Når det gjelder fiske, øker forskjellene fra 5.-9. klasse (Aas 1992). At det er utpregede forskjeller i jenter og gutters deltagelse i jakt, fiske og ridning understøttes ytterligere i en undersøkelse som omfatter 14-19 åringer fra de fleste av landets fylker (Tellnes 1992). Interessant nok finner man i begge de nevnte ungdomsundersøkelsene at jenters *lyst* til å delta i guttedominerte aktiviteter er betraktelig større enn deltagelsen skulle tilsi. Det samme er forøvrig tilfelle for gutters lyst til å ri.

I planer som berører barn og ungdoms deltagelse i friluftsliv legges det vekt på å motivere til allsidighet (DN-rapport 1991-3). Kampanjer for å øke jenters deltagelse i jakt og fiske er et konkret eksempel på dette. Direktoratet for Naturforvaltning begrunner ønsket om å rekruttere "ikke-aktive" grupper til jakt og fiske med den spenning, naturopplevelse og utnyttelse av fornybare ressurser som er knyttet til disse aktivitetene (DN-rapport 1991-3). Men det er også andre faktorer som taler for at barn, kanskje i særdeleshet jenter, bør utvide sitt aktivitetspekter: Ulike friluftaktiviteter stimulerer kan hende ulike evner og egenskaper. Forskere som har observert ungers deltagelse i lek, mener at man kan

se kjønnsavhengige mønstre i barns aktiviteter. Gutteaktiviteter karakteriseres, i følge disse observatørene, av fart, styrke, varighet, høyt ferdighetstak, mange regler, konkurranse og organisering. Jenteaktiviteter karakteriseres av statisk aktivitet, bare deler av kroppen i aktivitet, vente på tur, lavt ferdighetstak, få regler, og få deltagere (Lever 1976, 1978). Det antas samtidig at de ulike lekemønstrene kan ha konsekvenser for jenter og gutters utvikling (Connor & Serbin 1977, Carpenter & Huston-Stein 1980). Lever (1976, 1978) hevder at mens gutteaktiviteter stimulerer lederferdigheter, selvtillit og analytisk tenkning, bidrar jenteaktiviteter til å utvikle empati, omtenksomhet og lojalitet. Det kan være grunn til å tro at også ulike friluftaktiviteter stimulerer ulike evner og egenskaper. Typiske jenteaktiviteter som bading, soling, bær- og blomsterplukking, korte ski- og spaserturer, krever utvilsomt mindre kompetanse og ferdigheter enn jakt, fiske, overnattingsturer, fjellklatring og elvepadling. Jenteaktiviteter vil dermed i mindre grad være en kilde til selvfølelse og selvtillit. Jenteaktiviteter gir også mindre varierte naturopplevelser, og krever kanskje mindre, og mer ensformig motorisk aktivitet.

Med tanke på tiltak for å redusere kjønnsforskjellene i folks friluftsvaner, er det nyttig med kunnskap om når kjønnsforskjellene utvikles. Har 5 år gamle gutter mer lyst til å fiske enn 5 år gamle jenter? Har 5 år gamle jenter mer lyst til å plukke bær enn 5 år gamle gutter? Friluftsliv -som noe annet enn utendørs lek - er lite utbredt blant små barn. Denne aldersgruppen utelukkes dermed i de "tradisjonelle" friluftundersøkelsene. For allikevel å få en idé om når kjønnsforskjeller viser seg, tyr vi til forskning om barns lek. Undersøkelser om kjønnsforskjeller i barns lek viser at gutter og jenter i gjennomsnitt velger ulike leker og aktiviteter allerede i 2-3 års alderen. Gutter foretrekker grovmotoriske, tøffe, funksjonsmessige leker. Jenter foretrekker stillesittende og finmotoriske leker (Maccoby & Jacklin 1975, Connor & Serbin 1977). Enkelte studier finner at mens jenter leker mye i eller ved hus, foretrekker gutter ubrukte områder lenger unna (Bjerke 1994ⁱ). Matthews (1992) finner at gutter fra 8 års alderen beveger seg mye lenger bort fra hjemmet enn jenter (Bjerke 1994ⁱⁱ). Sosiobiologi, sosial læringsteori, og kognitiv utviklingsteori representerer ulike syn på hvorfor jenter og gutter utvikler ulike interesser og aktivitets-preferanser (Bjerke 1994, Ruble 1988). Barns interesse for kjønnsstradisjonelle leker og aktiviteter ser forøvrig ikke ut til å utvikle seg i en rett linje, men i bølger avhengig av barnets alder og kjønn: Gutters preferanser for gutteaktiviteter ser ut til å øke med alderen. Eldre barneskolegutter har større motstand mot jenteleger enn førskolegutter. Jenters preferanser for jenteaktiviteter derimot, øker fram til 5-6 års alderen, men flater så ofte ut eller reduseres fram mot 10-12 års alderen (Huston 1983).

Selv om vi vet en god del om når og hvordan kjønnsforskjeller i barns lekepreferanser utvikler seg, har vi ingen garanti for at jenter og gutters friluftinteresser utvikler seg i tilsvarende mønster. Det er derfor behov for spesifikk kunnskap om når og hvordan kjønnsforskjeller i friluftinteresser utvikler seg.

Dataene som presenteres i denne rapporten ble samlet inn i forbindelse med en hovedoppgave om hvilke aktiviteter i naturen barn synes passer for jenter og gutter (Ødegårdstuen, under arbeid). Da det foreligger begrenset kunnskap om temaet undersøkelsen tar opp, og fordi spørreskjemaet ikke har vært brukt tidligere, har undersøkelsen et klart eksplorerende preg.

Problemstillingene er:

1. Er det kjønnsforskjeller i hvilke friluftaktiviteter barn har mest lyst til å delta i?
2. Varierer eventuelle kjønnsforskjeller med alder?
3. Varierer eventuelle kjønnsforskjeller med bosted (by-bygd)?

Metode

Utvalg

Vi ønsket respondenter fra både by og bygd. Av praktiske/økonomiske hensyn falt valget på Trondheim og Vestre Toten. Det ble benyttet skjønnsmessig utvelging av barnehager og skoler. Vestre Toten er en blandet industri- og jordbrukskommune. For å få utvalget så "ruralt" som mulig utelot vi her skoler og barnehager fra de mest tettbebygde områdene. 353 unger deltok i undersøkelsen, 195 fra Trondheim og 158 fra Vestre Toten. Det var 168 jenter og 185 gutter som besvarte skjemaet. (Av barna som var til stede de dagene datainnsamlingen foregikk var det kun én elev som ikke deltok.) Fordelingen på de ulike alderstrinnene var 102 5-6 åringer, 142 9-10 åringer og 108 12-13 åringer.

Beskrivelse av spørreskjema

Ved valg av aktiviteter ble det tatt utgangspunkt i Kleivens (1992) rapport om aktivitetsmønstre i norsk ferie og fritid. Etter at synonyme aktiviteter var slått sammen og et par føyd til (plukke blomster og klatre i trær) satt vi igjen med 14 forholdsvis tradisjonelle naturbaserte friluftaktiviteter: klatre, ro, gå tur, bade, se på dyr og fugler, sykle, jogge, gå på ski, fiske, plukke bær, ri, gå på jakt, sole seg og plukke blomster. For 3. og 6. klasse ble det laget et spørreskjema hvor hver aktivitet ble presentert i form av figur og tekst (Figur 1). For barnehagebarn ble samme type figurer limt på 14 små pappkort.

Fig. 1. Utdrag av spørreskjemaet som ble benyttet i 3. og 6. klasse.

Administrering

I barnehager ble undersøkelsen presentert for ett og ett barn. De 14 kortene ble stokket og lagt ut foran barnet. Barnet ble så bedt om å peke på den aktiviteten det hadde aller mest lyst til å holde på med. (etter å ha blitt instruert i at det ikke trengte å tenke på/la seg begrense av hva det vanligvis holdt på med ute i naturen). Barnet pekte, kortet ble fjernet, og barnet ble bedt om å peke på to aktiviteter til det hadde veldig lyst til å holde på med. I 3. og 6. klasse ble skjemaene administrert klassevis. Elevene ble bedt om å sette ring rundt de tre aktivitetene de hadde mest lyst til å holde på med (uavhengig av hva de gjorde i virkeligheten), og deretter sette et ett-tall ved den av disse tre aktivitetene det hadde aller mest lyst til å holde på med.

Databearbeiding og statistikk

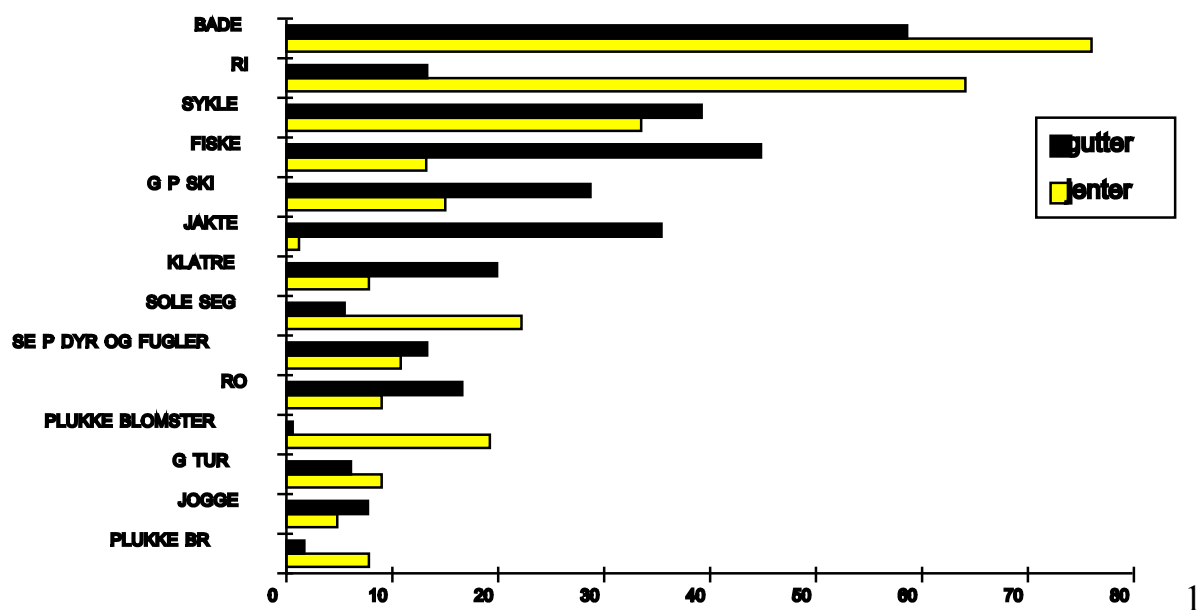
Forskjeller mellom grupper er testet ved hjelp av statistiske analyseteknikker. Testene er utført som chi-kvadrat (χ^2) tester og påvist som signifikante på tre ulike nivåer, hhv. 5 %, 1 % og 0,09 % ($p < 0,05$, $p < 0,01$, $p < 0,000$).

Avhengig variabel er "aktivitetspreferanser". Uavhengig variabel er kjønn, alder og bosted. Alderskategoriene er barnehage (5-6 år), 3. klasse (9-10 år), og 6. klasse (12-13 år). Bostedskategoriene er by og bygd.

Resultater

Er det kjønnsforskjeller i hvilke aktiviteter barn har mest lyst til å delta i?

Vi ser først på resultatene fra hele utvalget (alle aldre og begge kjønn) (Figur 2).

Figur 2. Andelen (%) jenter/gutter (hele utvalget) som har lyst til å delta i de forskjellige aktivitetene.

Både gutter og jenter har aller mest lyst til å bade. Videre på lista følger for guttenes del fiske, sykling, jakt og skigåing. For jentenes del følger ridning, sykling, soling og blomsterplukking.

Det er signifikant flere gutter enn jenter som har lyst til å jakte, fiske, klatre, ro og gå på ski. Det er signifikant flere jenter enn gutter som har lyst til å ri, sole seg, bade, plukke blomster og plukke bær. Det er ikke signifikante kjønnsforskjeller i barns lyst til å sykle, jogge, gå tur og se på dyr og fugler.

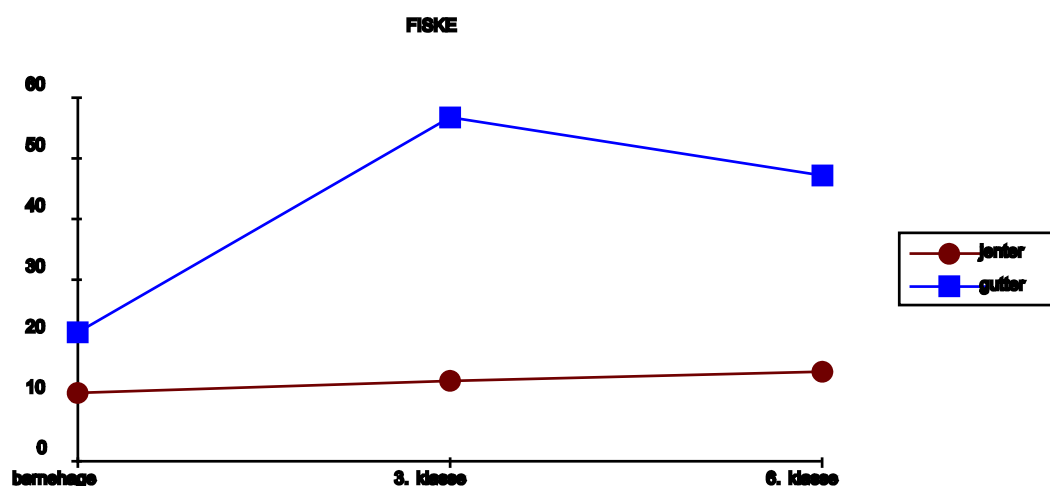
Varierer kjønnsforskjellene med alder?

Blant barnehagebarn finner vi kun signifikante kjønnsforskjeller i lysten til å gå på jakt (flestep gutter), ro (flestep gutter), og plukke blomster (flestep jenter). Kjønnsforskjellene i lysten til å plukke blomster holder seg stabile fram mot 3. klasse, mens forskjellene i lysten til å jakte øker. I tillegg er det blant 3. klassinger kjønnsforskjeller i lysten til å fiske (flestep gutter), ri (flestep jenter), gå på ski (flestep gutter), bade (flestep jenter), klatre (flestep gutter), og plukke bær (flestep jenter). Det er ikke lenger signifikante forskjeller i lysten til å ro. Fram mot 6. klasse holder kjønnsforskjellene i lysten til å jakte og ri seg stabile, mens forskjellene i lysten til å fiske reduseres noe. I denne aldersgruppen ser vi også forskjeller i jenter og gutters lyst til å sole seg (flestep jenter), og sykle (flestep gutter). I motsetning til blant 3. klassinger, er det ikke signifikante kjønnsforskjeller i 6.klassingers lyst til å bade, gå på ski, klatre, plukke bær og plukke blomster (de tre siste aktivitetene er det nesten ingen som har lyst til i 6. klasse).

Det gir imidlertid et feil bilde å sammenligne aldersgrupper ved kun å se på signifikansnivået. Når vi sammenligner aldersgrupper må vi også se på hvilken aktualitet aktivitetene har for de ulike alderstrinn. At kjønnsforskjellene ikke er stabile fra et alderstrinn til neste har i stor grad sammenheng med at enkelte aktiviteter er for barnslige eller for "voksne" for de ulike aldersgruppene. For den midterste aldersgruppen (3. klassinger) er både de barnslige og de voksne aktivitetene aktuelle. Dette gjør at 3. klassingers preferanser fordeler seg over flere aktiviteter, som igjen bidrar til at det er i denne aldersgruppen vi finner flestep kjønnsforskjeller. Det er f.eks. kjønnsforskjeller i 3. klassingers lyst til å klatre og plukke blomster. At vi ikke finner kjønnsforskjeller (signifikante) i 6. klassingers lyst til å klatre og plukke blomster, skyldes at disse aktivitetene ikke lenger utøves i 6. klasse, og *ikke* (nødvendigvis) at 6. klassinger er mindre stereotype enn 3. klassinger. (Det er i denne forbindelse et tankekors at hele 28% av barnehageguttene har lyst til å jakte - til tross for at jakt er en "voksenaktivitet". Og hvorfor har ikke barnehagejenter lyst til å sole seg?)

Årsakene til enkelte andre aldersforskjeller er mindre åpenbare. Hvorfor er det for eksempel, i motsetning til blant 5-6 åringer, kjønnsforskjeller i 9-10 åringers lyst til å fiske og å gå på ski? Er det guttenes ski- og fiskeinteresse som øker fra barnehage til 3. klasse, eller er det jentenes interesse som reduseres? Vi skal ta for oss én og én aktivitet.

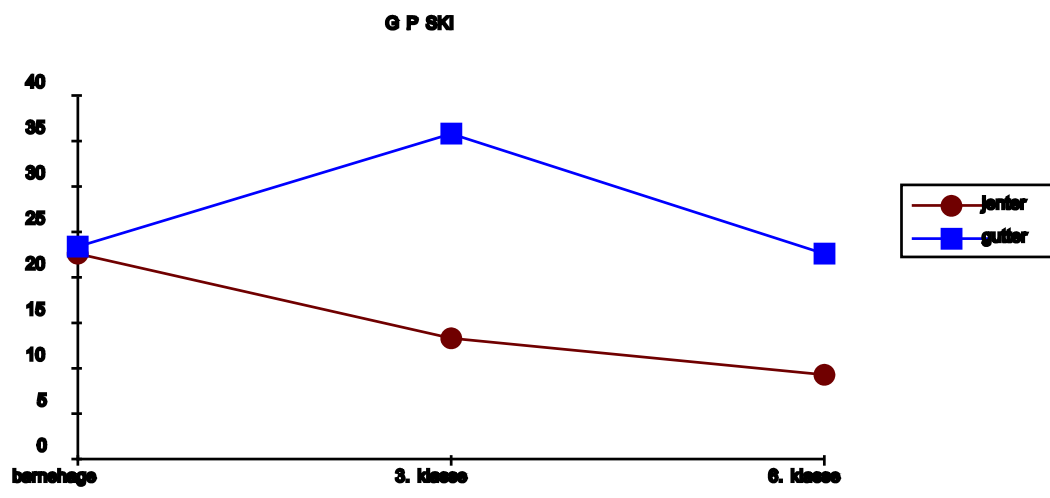
Figur 3 viser at det er guttenes fiskeinteresse som øker fra barnehage til 3. klasse. Blant 5-6 åringer er det forholdsvis få av begge kjønn som har lyst til å fiske (21 % av guttene og 11 % av jentene). Mens jentenes fiskeinteresse holder seg på samme lave nivå, øker guttenes lyst til å fiske dramatisk fram mot 3. og 6. klasse. Av 3. klassingene har 57 % av guttene, og 14 % av jentene lyst til å fiske.

2

Fig. 3. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å fiske i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

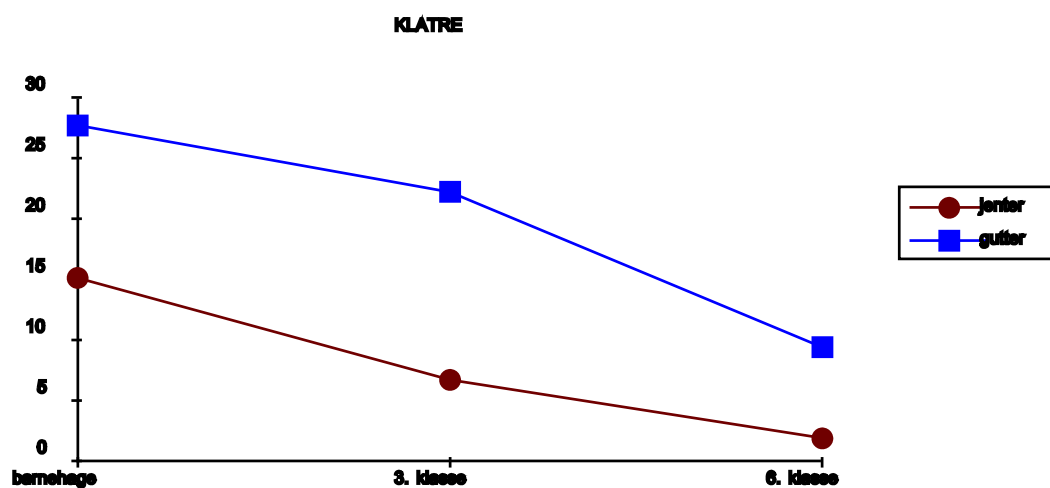
Når det gjelder skigåing, er det i den yngste aldersgruppen like mange jenter og gutter som har lyst til å gå på ski (23 %) (Figur 4). Mens guttenes skiinteresse øker fram mot 3. klasse (36 %), avtar jentenes interesse (13 %). Fram mot 6. klasse avtar jentenes skiinteresse ytterligere (9 %). Også guttenes lyst til å gå på ski avtar noe i denne perioden (23 %).

3

Fig. 4. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å gå på ski i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

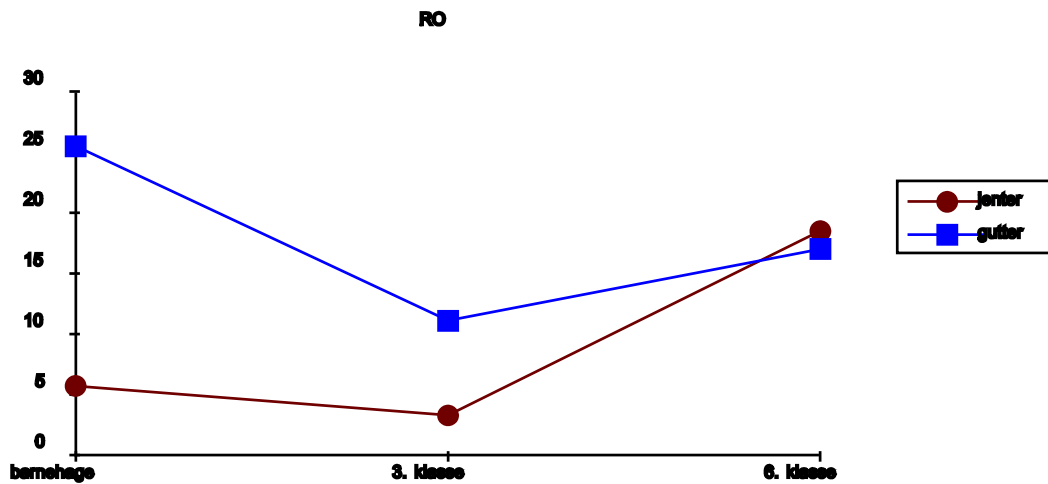
Lysten til å klatre synker for begge kjønn fra barnehage til 6. klasse (Figur 5).

4

Fig. 5. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å klatre i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

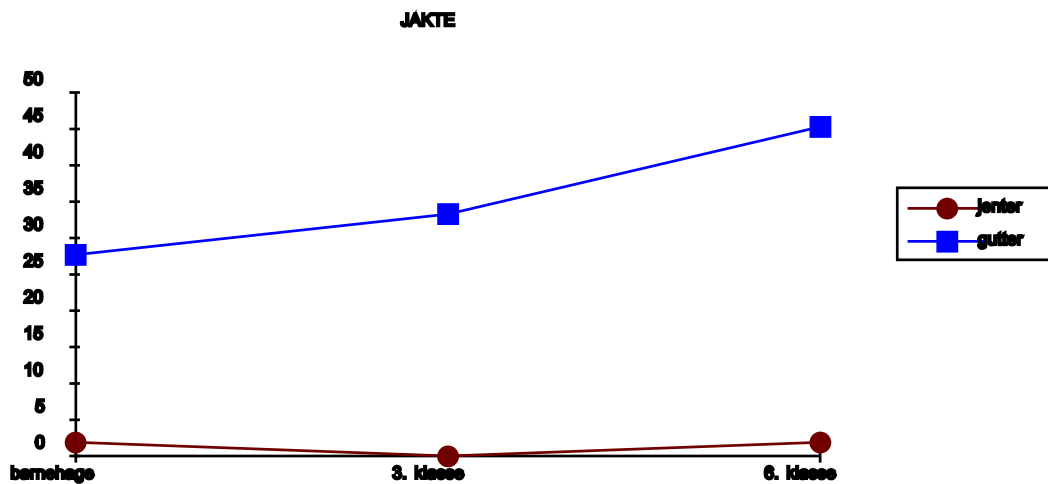
At det i 3. klasse ikke lenger er kjønnsforskjeller i barns lyst til å ro skyldes at gutters lyst til å ro synker fra barnehage til 3. klasse (Figur 6). Fra 3. til 6. klasse øker imidlertid lysten til å ro - blant både jenter og gutter.

5

Fig. 6. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å ro i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

Når det gjelder lysten til å gå på jakt, øker kjønnsforskjellene fra barnehage til 3. og 6. klasse (Figur 7). Jenters jaktinteresse er fraværende, eller svært lav, på alle tre alderstrinn. Det er dermed en stigende jaktlyst blant gutter som er årsaken til at kjønnsforskjellene øker .

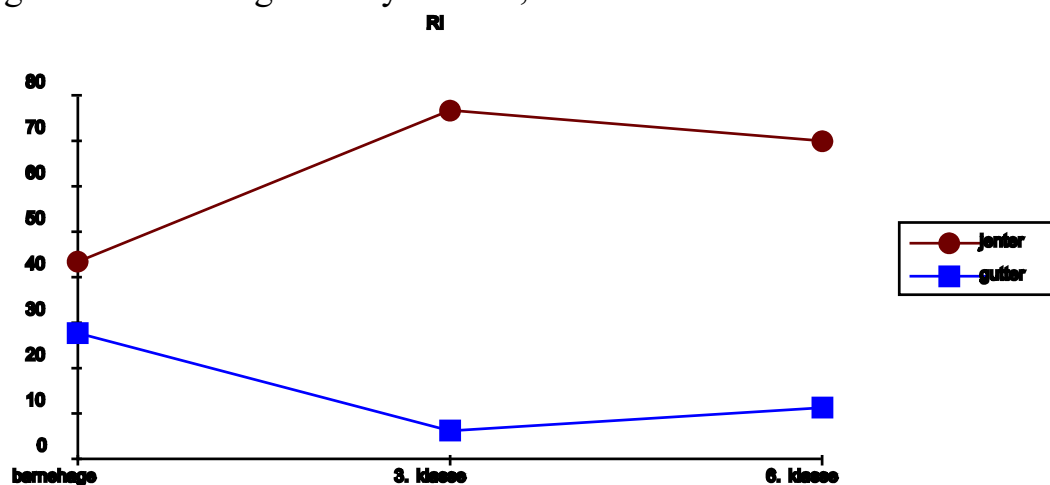

6

Fig. 7. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å jakte i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

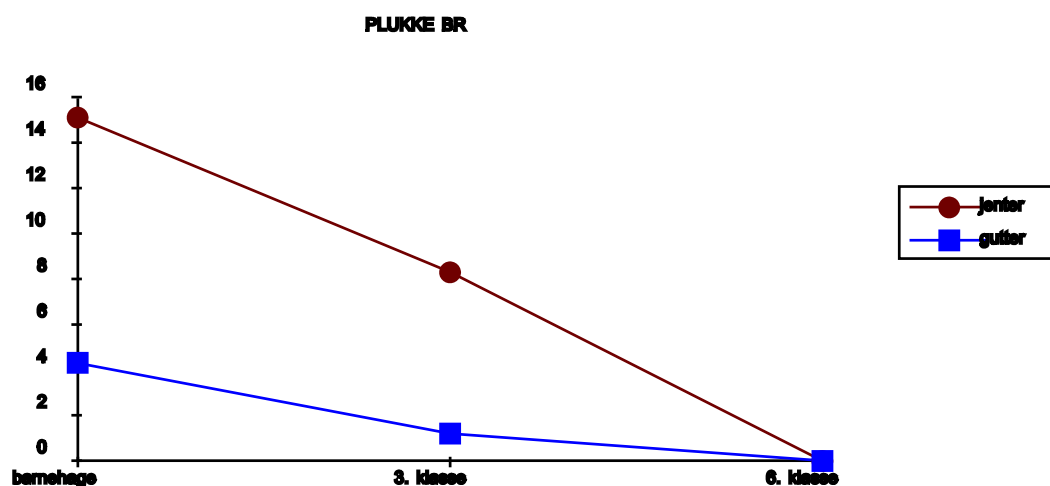
På samme måte som guttenes lyst til å fiske øker fra barnehage til 3. klasse, øker jentenes lyst til å ri (fra 42 % til 77 %) (Figur 8). Men mens jentenes fiskeinteresse er jevnt lav i alle tre aldersgrupper, er guttenes rideinteresse forholdsvis høy i 5-6

års alderen, - for så å nesten forsvinne fram mot 3. og 6. klasse. Mens 28 % av guttene i barnehagen har lyst til å ri, er det i 3. klasse bare 6 %.

7

Fig. 8. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å ri i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

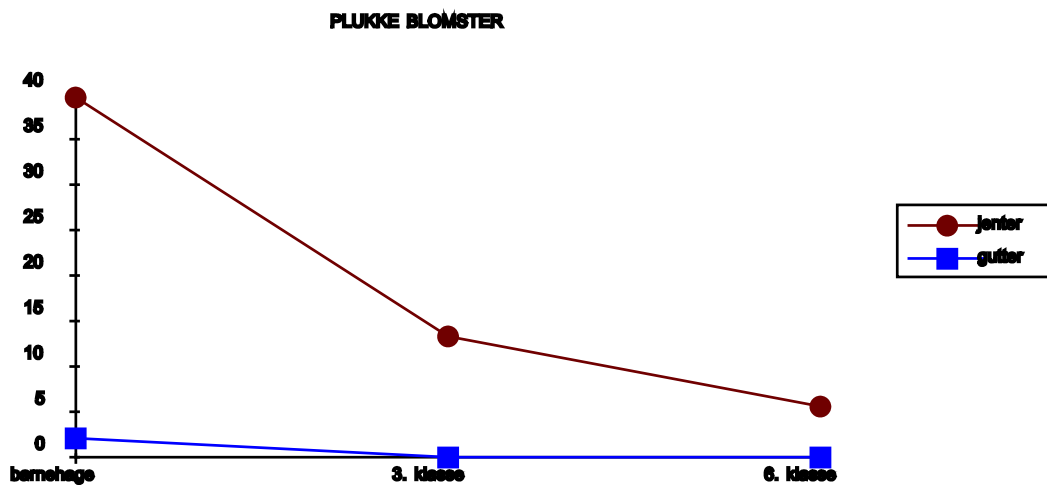
8

Fig. 9. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å plukke bær i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

Begge kjønns interesse for bading øker fra barnehage til 3. klasse. Blant 5-6 åringene har 60 % av jentene, og 43 % av guttene lyst til å bade. Blant 9-10 åringene har 83 % av jentene, og 62 % av guttene lyst til å bade. Det er svært få barn som har lyst til å plukke bær (Figur 9). Påviste forskjeller mellom aldersgrupper bør derfor taes med en klype salt. Interessant er det imidlertid å se at det er i

den yngste alderskategorien at flest barn (både jenter og gutter) har lyst til å plukke bær.

Blomsterplukking er som før nevnt en interesse som avtar med alderen. I de aktuelle aldersgrupper er kjønnsforskjellene allikevel markante: 40 % av barnehagejentene har lyst til å plukke blomster, sammenlignet med 2 % av guttene (Figur 10). I 3. klasse er det ingen gutter, og bare 13 % av jentene som har lyst til å plukke blomster.

9

Fig. 10. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å plukke blomster i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

Mens jenters lyst til å plukke blomster avtar med alderen, øker lysten til å sole seg (Figur 11). Soling er ikke særlig fristende for de to yngste aldersgruppene. I 3. klasse er det bare 7 % jenter, og 4 % gutter som ytrer ønske om å sole seg. Fram mot 6. klasse skjer det så for jentenes del en dramatisk endring i denne aktivitetens attraktivitet: 56 % av jentene i 6. klasse har lyst til å sole seg, 10 % av guttene.

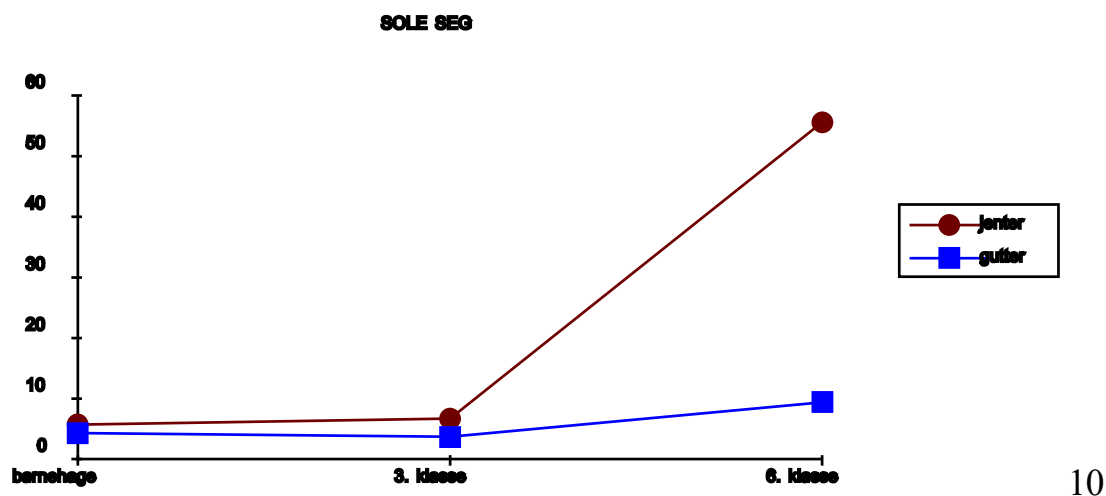

Fig. 11. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å sole seg i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

Det er bare blant 6. klassinger at det er kjønnsforskjeller i lysten til å sykle (Figur 12). Dette skyldes at jentenes interesse for sykling synker dramatisk fra 3. til 6. klasse.

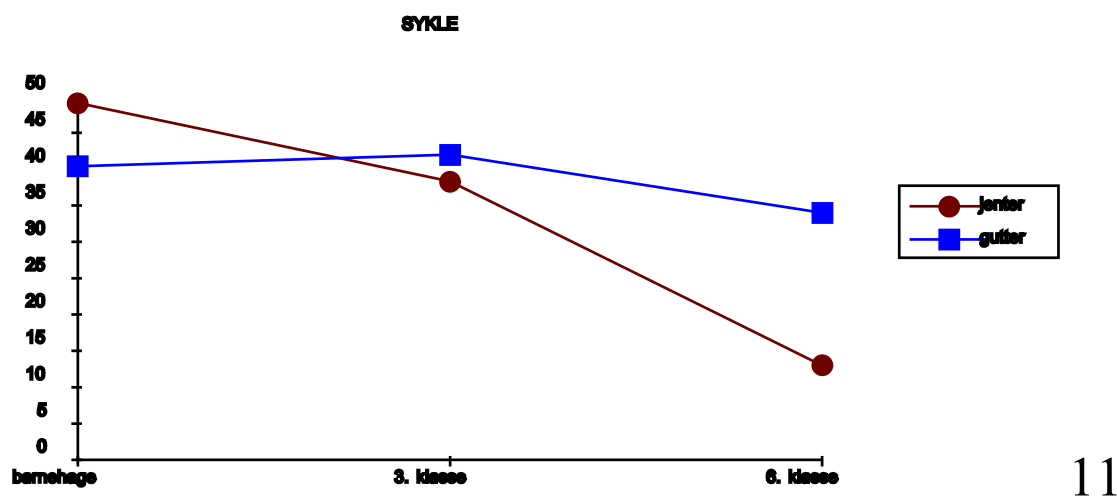

Fig. 12. Andel (%) jenter og gutter som har lyst til å sykle i barnehage, 3. klasse og 6. klasse.

Det er ikke på noe alderstrinn forskjeller i jenter og gutters lyst til å gå tur, se på dyr og fugler og jogge. Disse aktivitetene er det forøvrig så få som har lyst til å delta i at det gir liten mening å snakke om forskjeller.

Varierer kjønnsforskjeller med bosted?

Figur 13 og 14 viser at det er få variasjoner mellom bybarns aktivitetspreferanser og bygdebarns aktivitetspreferanser. Bygutter har noe mere lyst til å sole seg enn bygdegutter. Bygutter har også litt mere lyst enn bygdegutter til å klatre. Jenter på bygda har litt mere lyst til å ri enn jenter i byen, mens jenter i byen har litt mere lyst til å gå på ski enn jenter på bygda.

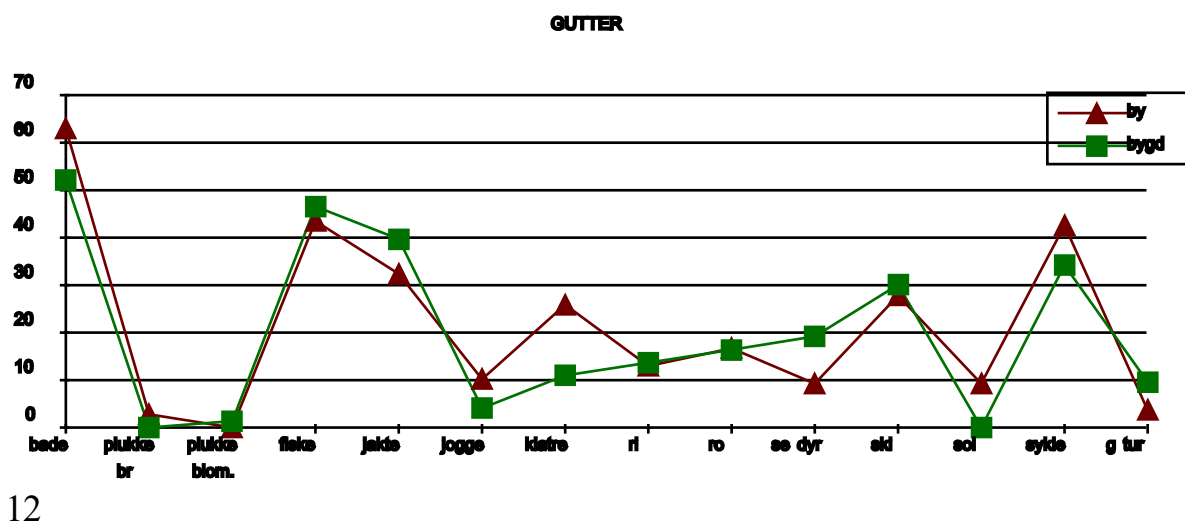

Fig. 13. Andel (%) gutter fra henholdsvis by og bygd som har lyst til å delta i de forskjellige aktivitetene.

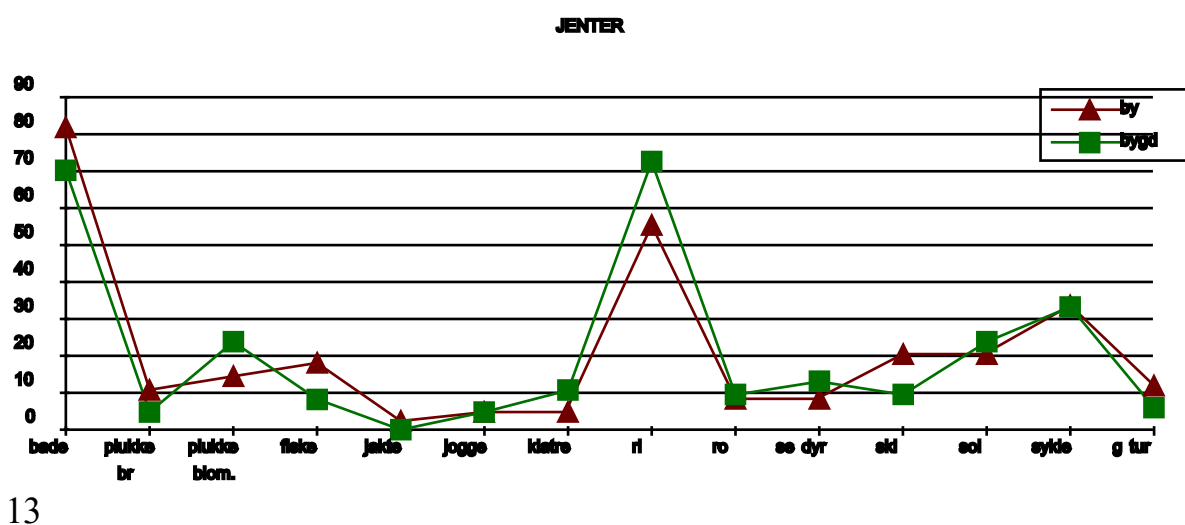

Fig. 14. Andel (%) jenter fra henholdsvis by og bygd som har lyst til å delta i de forskjellige aktivitetene.

Diskusjon

Det ble funnet kjønnsforskjeller i hvilke friluftaktiviteter barn har lyst til å delta i. Flere gutter enn jenter har lyst til å jakte, fiske, gå på ski, klatre og ro. Flere jenter enn gutter har lyst til å ri, sole seg, bade, plukke blomster og plukke bær. Kjønnsforskjellene i lysten til å jakte, fiske, gå på ski, ri og sole seg øker fra barnehage til 3. og 6. klasse. Det er få og små forskjeller mellom by og bygd.

Sammenligner vi resultatene med det vi vet om (eldre) barn og ungdoms deltagelse i de aktuelle aktivitetene, ser det ut til å være konsistens mellom hvilke friluftaktiviteter jenter og gutter har lyst til å delta i, og hvilke de faktisk deltar i/kommer til å delta i bare de blir gamle nok. Et slikt samsvar kan synes overraskende med tanke på at det i tidligere undersøkelser, selv om deltagelsen har vært forskjellig, har sett ut som om interessen/lysten til å begynne med jakt, fiske og ridning har vært like stor hos begge kjønn (Tellnes 1992, Aas 1992). Det manglende samsvar med hva tidligere studier har funnet kan sannsynligvis forklares metodisk: I motsetning til Aas og Tellnes sine studier, hvor barn blir bedt om å angi hvorvidt de er interesserte/ikke interesserte i hver enkelt aktivitet, blir barn i min undersøkelse bedt om å oppgi de tre aktivitetene de er mest interesserte i/har mest lyst til å delta i. Selv om fising havner et stykke ned på lista når interesser/lyster rangeres, er det ikke noe i veien for at også "mine" jenter er fiskeinteresserte. (Men er det ikke i stor grad rangeringer og prioriteringer som - i en travel hverdag- styrer barns aktivitetsvalg?)

Sammenligner vi resultatene med hva vi vet om barns lek, ser vi mange likhets-trekk mellom kjønnsforskjeller i lek og kjønnsforskjeller i friluftsinnteresser. Blomsterplukking, bærplukking og soling er lite ferdighetskrevede, finmotoriske og relativt stillesittende aktiviteter. De utøves i stor grad i nærheten av hjemmet. At jenter foretrekker disse aktivitetene passer med de mønstre vi har sett finnes i jenters lek. Ridning er fartsfylt, utfordrende, krever mot og ferdigheter, og skiller seg ved første øyekast ut fra de "typiske" jenteaktivitetene. Hvis vi imidlertid tar i betraktning at det for mange jenter er aktiviteten inne i stallen (det nære forholdet til hesten, kos og stell) som er det attraktive, skiller kanskje ikke ridning seg så mye ut allikevel. Gutter foretrekker klatring, skigåing, jakt og fiske. Dette er friluftaktiviteter som, akkurat som gutters lek, karakteriseres av høyt

ferdighetstak, grovmotorikk, og hele kroppen i bruk. Og akkurat som gutters lek, foregår disse aktivitetene ofte i god avstand fra hjemmet. I iveren etter å se likheter mellom lekevalg og friluftaktivitetsvalg kan man fort overse forskjeller. Jakt og fiske inneholder i stor grad også "feminine elementer" som passivitet, tålmodighet og finmotorikk (sitte på post, vente på napp, pusse gevær, binde fluer). Det er dessuten ikke noe i våre funn som taler for at barns interesse for "jentete" og "guttete" friluftaktiviteter utvikles i bølger, tilsvarende de man finner i interessen for leker og andre aktiviteter. Vi finner f.eks. ikke at jenters interesse for guttedominerte friluftaktiviteter (jakt og fiske) øker med alderen.

Hvorfor har gutter mer lyst enn jenter til å fiske og jakte? Hvorfor har jenter mer lyst enn gutter til å ri og sole seg?

Hvordan foreldre, barnehagepersonale, lærere, jevnaldrende, massemedia m.fl. forsterker barns atferd og egenskaper, avhenger i stor grad av hvilket kjønn barnet har (Langlois m.fl. 1980, Block 1983, Fagot 1984, Fisher-Thompson 1990). Kanskje er det ikke så rart at jenter som forventes å være, sosialiseres til å bli, og etter hvert selv oppfatter seg som rene, pene, omsorgsfulle, samvittighetsfulle, pysete og snille, ikke har spesielt lyst til å tre mark på fiskekroker. Kanskje er det heller ikke så rart at gutter som forventes å være, sosialiseres til å bli, og etter hvert selv oppfatter seg som modige aktive, handlekraftige og tøffe, ikke fristes av å strigle hester i timesvis.

Med tanke på sosiale forventningers rolle ville det vært rimelig å anta at kjønnsforskjellene er mindre i byen enn på bygda. At vi ikke finner forskjeller kan skyldes at Toten er ei forholdsvis "urban" bygd, og Trondheim en forholdsvis liten by. Det kan også være at oppfatningene om at blomsterplukking og ridning er jenteaktiviteter, og jakt og fiske er gutteaktiviteter, sitter så "dypt" i folk at vi ikke ville funnet forskjeller uansett utvalg. En tredje mulighet er at de sosiale forventningene i Trondheim og på Toten faktisk er forskjellige, men at forventningenes innflytelse på barns aktivitetspreferanser er sterkt overdrevet.

I tillegg til den mer generelle kjønns sosialiseringens betydning må vi anta at friluftpreferanser har sammenheng med barns møter og erfaringer med de forskjellige aktivitetene (evt. lignende aktiviteter). Flere jenter enn gutter kan f.eks. ha opplevd å ha vært på fisketur uten å få fisk (fordi jenter sendes av gårde med dårligere utstyr, fordi jenter fisker sammen med mødre som selv har liten fiskeerfaring osv.). Dårlige erfaringer kan også være en del av forklaringen på

hvorfor jenters lyst til å gå på ski, og gutters lyst til å ri, avtar fra barnehage til 3. klasse. Kanskje jentene må følge guttenes tempo. Kanskje jentene oftere har bakglatte ski (fordi de havner bakerst i smørekøa). Kanskje guttene føler seg mere utrygge på sine første rideturer (fordi de blir overlatt mere til seg selv).

Kjønnsforskjeller i barns interesse for friluftaktiviteter kan også sees i sammenheng med betydningen av modeller og modellens kjønn (Hergenhahn 1990). Hvis flere jenter kjente kvinnelige jegere, ville kanskje jenters jaktinteresse øke.

At det er forskjeller mellom hvilke aktiviteter jenter og gutter har mest lyst til å delta i kan også sees som et resultat av at barn opplever en slags indre belønning og tilfredsstillelse ved å delta i aktiviteter som de oppfatter som "passende" for eget kjønn. Kohlberg (1966) hevder at når barn i 5-7 års alderen lærer hvilket kjønn de tilhører (at de for evig og alltid vil forbli jenter/gutter), har de en tendens til å verdsette aktiviteter som er karakteristiske for det kjønn de sjøl tilhører. Ifølge Kohlbergs teori vil dermed gutter, i motsetning til jenter, verdsette jakt og fiske, og ha lyst til å delta i disse aktivitetene uavhengig av ytre motivasjon og erfaringer. Hovedproblemet med en slik tilnærming til våre funn, er at det ikke gir noen forklaring på hvorfor det på alle tre alderstrinn er mange gutter som *ikke* har lyst til å jakte og fiske, og mange jenter som *ikke* har lyst til å ri og sole seg.

Vi har tidligere sett at mønstrene i barns friluftsinnteresser og mønstrene i barns lekepreferanser har mye til felles, men allikevel ikke er identiske. Det samme kan kanskje sies om årsaker. De fleste faktorer som er involvert i jenter og gutters utvikling av lekepreferanser, er nok også involvert i jenter og gutters utvikling av friluftsinnteresser. Den enkelte faktors betydning trenger allikevel ikke være den samme. Mens f.eks. jevnaldrende kan ha en viktig rolle i jenters utvikling av leke- og idrettsinteresser, kan foreldre ha en tilsvarende rolle i utviklingen av friluftsinnteresser. Vi trenger derfor mere kunnskap om hvilke faktorer som er av spesiell betydning i forhold til friluftsinnteresser. En måte å få kunnskap på kan være, i stedet for å sammenligne jenter og gutter, å sammenligne barn av samme kjønn. Hva er det som gjør at noen gutter ikke har lyst til å jakte og fiske? Hva er det som gjør at noen jenter ikke har lyst til å ri og sole seg? Svarene på disse spørsmålene kan bidra til at vi i neste omgang også forstår forskjellene *mellom* jenter og gutter. I forhold til sosiale faktors rolle, spesielt betydningen av modeller og modellens kjønn, vil det også være interessant å foreta en studie av jakt- og fiskeinteressen blant jenter og gutter som har jakt- og fiskeinteresserte foreldre.

LITTERATUR

- Bjerke, T. 1994. *Barn - Natur - Friluftsliv. En litteraturoversikt*. Oslo: Landbruksforlaget.
- Block, J. H. 1983. Differential premises arising from differential socialization of the sexes: Some conjectures. *Child Development* 54: 1335-1354.
- Carpenter, C. J. & A. Huston-Stein. 1980. Activity structure and sex-typed behavior in preschool children. *Child Development* 51: 862-872.
- Connor, J. M. & L. A. Serbin. 1977. Behaviorally based masculine and feminine activity preference scales for preschoolers. Correlates with other classroom behaviors and cognitive tests. *Child Development* 48: 1411-1416.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 1991. *Friluftsliv mot år 2000. Forslag til handlingsplan*. DN-rapport: 1991-3.
- Dølvik, J. E. Ø. Danielsen, & G. Hernes. 1988. *Kluss i vekslinga. Fritid, idrett og organisering*. FAFO-Oslo.
- Fagot, B. I. 1984. Teacher and peer reactions to boys' and girls' play styles. *Sex Roles* 11: 691-702.
- Fisher-Thompson, D. 1990. Adult sex typing of children's toys. *Sex Roles* 23: 291-303.
- Hergenhahn, B. R. 1990. *An Introduction to Theories of Personality*:310-336. Tredje utgave. New Jersey.
- Huston, A. C. 1983. Sex typing. I: P. H. Mussen & M. E. Hetherington, red. *Handbook of Child Psychology*, bind 4:387-467. New York: Wiley.
- Kleiven, J. 1992. *Aktivitetsmønstre i norsk ferie og fritid*. Trondheim: Norsk Institutt for Naturforskning, forskningsrapport 033.
- Kohlberg, L. 1966. A cognitive-developmental analysis of children's sex-role concepts and attitudes. I: E. E. Maccoby, red. *The Development of Sex Differences*. Stanford: Stanford University Press.
- Langlois, J. H. & A. C. Downs. 1980. Mothers, fathers, and peers as socialization agents of sex-typed play behaviors in young children. *Child Development* 51: 1217-1247.
- Lever, J. 1976. Sex differences in the games children play. *Social Problems* 23: 478-487.
- Lever, J. 1978. Sex differences in the complexity of children's play and games. *American Sociological Review* 43: 471-483.
- Maccoby, E. E & C. N. Jacklin. 1975. *The Psychology of Sex Differences*. Oxford: Oxford University Press.
- Ruble, D. N. 1988. Sex role development. I: M. H. Bornstein & M. E. Lamb, red. *Developmental Psychology: An Advanced Textbook*. New Jersey: L. Erlbaum.
- Tellnes, Atle. 1992. *Ungdommens deltaking i friluftsliv*. Rapport 53. Bø: Telemarksforskning.
- Aas, Øystein. 1992. *Barns fritid, friluftsliv og fiskevaner*. Norsk Institutt for Naturforskning, Oppdragsmelding 181.

Noter

Toril Strande Ødegårdstuen

- i. Bjerke refererer til publikasjon av Coates & Bussard: "Patterns of children's spacial behaviour in a moderate-density housing development" fra 1974.
- ii. Bjerke refererer til publikasjon av Matthews: "Making sense of place" fra 1920.